

Vergaderjaar 2024–2025

21 501-02

Raad Algemene Zaken en Raad Buitenlandse Zaken

Nr. 2934

BRIEF VAN DE MINISTER VAN BUITENLANDSE ZAKEN

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 1 oktober 2024

Hierbij bied ik u het verslag aan van de Raad Algemene Zaken van 24 september 2024.

De Minister van Buitenlandse Zaken,
C.C.J. Veldkamp

VERSLAG RAAD ALGEMENE ZAKEN VAN 24 SEPTEMBER 2024

Op 24 september jl. vond de Raad Algemene Zaken plaats in Brussel. Op de agenda stonden de presentatie van prioriteiten van het Hongaars voorzitterschap, de voorbereiding op de Europese Raad van 17 en 18 oktober a.s. en de jaarlijkse horizontale rechtsstaatdialoog. Ook voerden de lidstaten een rechtsstaatdiscussie met een viertal kandidaat-lidstaten. De Minister van Buitenlandse zaken was verhinderd vanwege de AVVN in New York; Nederland werd vertegenwoordigd door de Permanente Vertegenwoordiger bij de Europese Unie tijdens deze Raad.

Presentatie prioriteiten Hongaarse Voorzitterschap

Tijdens de Raad Algemene Zaken lichtte het Hongaarse voorzitterschap zijn prioriteiten kort toe. In de hierop volgende tafelronde vroegen verschillende lidstaten, waaronder Nederland, aandacht voor de steun van de Europese Unie aan Oekraïne. Nederland benoemde als prioriteiten het belang van het tegengaan van irreguliere migratie, het bieden van toekomstperspectieven voor boeren en de aanstaande Meerjarig Financieel Kader (MFK) onderhandelingen.

Vorbereiding Europese Raad 17 en 18 oktober a.s.

Op basis van de geannoteerde conceptagenda stond de Raad stil bij de voorbereiding op de Europese Raad (ER) van 17 en 18 oktober a.s.¹ De discussie over de Russische agressieoorlog tegen Oekraïne stond in het teken van wintergereedheid, steun aan de Oekraïense energie-infrastructuur, en de leningen aan Oekraïne via rente-inkomsten van geïmmobiliseerde Russische Centrale Banktegoeden. Nederland herhaalde Oekraïne onverminderd te blijven steunen en benadrukte de urgentie van voortgang op het terrein van zowel de geïmmobiliseerde tegoeden als de zeven openstaande Raadsbesluiten voor militaire steun aan Oekraïne via de Europese Vredesfaciliteit. Ten aanzien van het Midden-Oosten ging de aandacht uit naar recente escalatie in Libanon van het conflict tussen Israël en Hezbollah. Daarbij werd gesproken over de rol die de EU zou kunnen spelen bij de-escalatie van de huidige situatie. Ten aanzien van concurrentievermogen stond de Raad kort stil bij het rapport-Draghi², dat na een eerste bespreking in de ER van oktober zal worden geagendeerd voor de informele ER van 8 november 2024. Onder *Overig* kwam de situatie in Georgië aan bod. Meerdere lidstaten, waaronder Nederland, pleitten voor een stevige en duidelijke boodschap naar aanleiding van de recent aangenomen anti-lhbqtia+-wetgeving. Met de aanneming van deze wetgeving door het parlement wijkt Georgië verder af van het pad naar EU-toetreding. Reeds tijdens de ER van 27 en 28 juni jl. werd geconstateerd dat deze acties leiden tot het de facto stopzetten van het toetredingstraject.

Daarnaast stond de Raad stil bij migratie. Op verzoek van veel lidstaten, waaronder Nederland, zal migratie worden geagendeerd op de komende ER. Lidstaten vroegen aandacht voor de externe dimensie van migratie, de implementatie van het Asiel- en Migratiepact, versterkt terugkeerbeleid, de druk op het asielsysteem en de toekomst van de Schengenzone. Nederland onderstreepte het belang van deze discussie en benadrukte dat ook de interne dimensie (inclusief de Dublinverordening) onderwerp van discussie zal moeten zijn tijdens de ER. Het is nog onduidelijk of deze discussie zal moeten leiden tot ER-conclusies. De Commissie gaf aan,

¹ Zie hiervoor <https://data.consilium.europa.eu/doc/document/ST-12408-2024-INIT/en/pdf>

² Zie voor het rapport: EU competitiveness: Looking ahead – European Commission (europa.eu)

voorafgaand aan de ER, met een voortgangsbrief over de implementatie van de ER-conclusies van februari 2023 te komen.

Ten aanzien van veiligheid en defensie gaf de Commissie aan nog na te denken over de vorm waarin zij opvolging zal geven aan de *tasking* van de ER van 27-28 juni om de Europese defensie-industrie te versterken.³ Nederland benadrukte daarbij dat discussie over financieringsopties niet vooruit moet lopen op de onderhandelingen over het volgende MFK en tevens geen voorstander te zijn van het aangaan van gemeenschappelijke schulden voor nieuwe Europese instrumenten.

Jaarlijkse rechtsstaatdialoog

De Raad sprak tijdens zijn jaarlijkse rechtsstaatdialoog over de situatie van de rechtsstaat in de lidstaten en de EU aan de hand van het Commissie-rapport dat op 24 juli jl. gepubliceerd werd.⁴ De Commissie gaf een overzicht van de belangrijkste rechtsstatelijke ontwikkelingen in de EU-lidstaten en blikte vooruit op het voornemen een vijfde pijler over de interne markt aan het rechtsstaatrapport van 2025 toe te voegen. Ook benoemde de Commissie het voornemen een directere link te leggen tussen de aanbevelingen uit het rechtsstaatrapport en de ontvangst van financiële EU-middelen.⁵

De meeste lidstaten benadrukten het belang van de rechtsstaatrappor-tages van de Commissie en de dialoog hierover in de Raad om eventuele rechtsstaatproblemen in de EU te kunnen identificeren, te bespreken en gezamenlijk tot oplossingen te komen. Meerdere lidstaten gaven aan alles in het werk te zullen stellen om te voldoen aan de aanbevelingen uit de landenhoofdstukken van de Commissie. Een lidstaat gaf aan dat het rechtsstaatrapport geen objectief beeld geeft van de rechtsstaatsituatie in de betreffende lidstaat en bekritiseerde de wijze waarop de Commissie het rapport heeft opgesteld.

België wees namens de Benelux op verbeteringen op rechtsstatelijk vlak in verschillende lidstaten, maar benadrukte ook terugval in enkele lidstaten. Dit betreft onder meer de autonomie van openbare aanklagers, de aanpak van corruptie en meer recent de bescherming van fundamentele rechten. Om de aanhoudende rechtsstaatproblematiek in de EU te adresseren, riep België namens de Benelux de Commissie op een daadkrachtige rol te pakken om terugval op de rechtsstaat aan te pakken en te voorkomen en hiervoor het gehele rechtsstaatinstrumentarium in te zetten.

Rechtsstaatdiscussie met kandidaat-lidstaten

In aanvulling op voorgenoemde rechtsstaatdiscussie spraken de lidstaten in een afzonderlijke sessie ook met vier kandidaat-lidstaten (Albanië, Montenegro, Noord-Macedonië en Servië) over de rechtsstatelijke trends en ontwikkelingen in de betreffende landen. Deze eerste rechtstaatdiscussie met een aantal kandidaat-lidstaten werd breed verwelkomd. Evenwel blijft het toetredingsproces, evenals het jaarlijkse uitbreidingspakket met de afzonderlijke landenrapportages en de daarin vastgestelde aanbevelingen, leidend voor de lopende toetredingsonderhandelingen met deze landen. De vier kandidaat-lidstaten noemden tijdens de discussie positieve elementen uit het rapport, maar erkenden ook de uitdagingen. Alle vier kandidaat-lidstaten benoemden stappen die zij zetten om hun rechtsstaat te versterken.

³ Zie ook Kamerstuk 21 501-20, nr. 2106 (verslag Europese Raad van 27 en 28 juni 2024)

⁴ Zie hier het 2024 Rule of law report – Communication and country chapters – European Commission

⁵ Zie hiervoor ook de politieke beleidslijnen voor de nieuwe Europese Commissie.

Lidstaten, waaronder België namens de Benelux, moedigden deze kandidaat-lidstaten aan om door te gaan met hervormingen. België benadrukte namens de Benelux dat respect voor rechtsstaat en EU-waarden 1) een cruciale voorwaarde voor EU-lidmaatschap is, 2) centraal staat in het toetredingsproces en 3) niet onderhandelbaar is. In dit kader onderstreepte België dat ook na toetreding rechtstaatstandaarden hoog moeten blijven en dat deze jaarlijkse rechtstaatdialoog daarvoor behulpzaam is. België verwelkomde de gemaakte voortgang in de kandidaat-lidstaten, bijvoorbeeld de nauwere samenwerking met het Europees OM (EPPO). Echter benadrukte België eveneens de uitdagingen in de kandidaat-lidstaten op het gebied van de onafhankelijkheid van de rechtspraak, anti-corruptie, mediavrijheid en democratie. Tijdens de kabinetsappreciatie van het uitbreidingspakket, dat later dit najaar verschijnt, zal het kabinet dieper ingaan op de afzonderlijke situaties in de kandidaat-lidstaten.